

Gabriel Jonsson

Ny bok om Nepals politik

Bland böckerna om Asiens politik i Stockholms universitetsbibliotek fick undertecknad syn på *The Rise of Ethnic Politics in Nepal: Democracy in the margins* (Routledge: London och New York). Författare är Susan I. Hangen, docent i antropologi vid Ramapo College i New Jersey, USA. Boken väckte min nyfikenhet, eftersom den är utgiven 2010 och behandlar en för mig okänd aspekt av Nepals demokratisering sedan 1990. Flera böcker har skrivits om demokratiörelsen 1990 och utvecklingen därefter, däribland *Nepal in the Nineties: versions of the past, visions of the future* redigerad av Michael Hutt 1994, *The Challenge to Democracy in Nepal: A Political History* av T. Louise Brown från 1996 och *Consolidating Democracy in Nepal* av International Institute of Democracy and Electoral Assistance utgiven 1997 (se *NepalNytt*, nr. 2, 1998).

Introduktionen tar först upp de landsomfattande demonstrationerna i april 2006 som krävde att demokratin skulle återupprättas. Protesterna ledde till att kung Gyanendra tvingades ge upp sin makt och att en ny regeringskoalition tog över makten. Efter att en interimskonstitution hade utarbetats hölls val till en konstituerande församling 2008. Församlingen avskaffade samma år monarkin och etablerade en sekulariserad stat.

Huvudtemat här är att det sedan 1990 vuxit fram etniskt baserade politiska grupper som oftast med fredliga medel krävt ett slut på högkastiga hinduers politiska och sociala dominans och större politisk representation. Även om inteimsförfattningen gav de marginaliserade grupperna större rättigheter, har deras krav inte tillgodosetts. Eftersom forskningen har varit inriktad på det maoistiska upproret, som mellan 1996 och 2006 krävde 13,000 människoliv, är de etniskt baserade politiska grupperna mindre kända.

De etniska grupperna betraktade sig själva som ursprungsfolk eller som medlemmar av en mongolisk ras. Fokus för studien ligger på det politiska partiet Mongol National Organization (MNO) som grundades av den politiske aktivisten Gopal Gurung. Det består av flera etniska grupper och har mobiliserat sitt stöd i de agrara delarna av östra Nepal. Partiet har försökt skaffa sig makt för ett kollektiv av över 60 lingvistiskt och kulturellt skilda etniska grupper. Termen "Mongol" blev ett sätt att ena denna heterogena befolkning (termen är från 1800-talets brittiska etnologi). MNO var en av de första grupperna som förespråkade federalism i Nepal för att komma till rätta med etniskt baserad ojämlikhet och som krävde ett avskaffande av monarkin. Partiet har erhållit säten i det lokala parlamentet, men har aldrig vunnit något mandat i det nationella parlamentet. Däremot har dess verksamhet lett till att etniska frågor har kommit att diskuteras öppet.

Kapitel ett tar upp demokratiseringen samt den etniska mångfalden och ojämlikheten i Nepal. Här finns först en kortfattad redogörelse för den politiska historien fram till 2006. Folkräkningen 2001 innehåller uppgifter för över 100 etniska och kastgrupper, 92 språk och minst sju religioner. Ingen grupp utgör majoritet. Det officiella antalet etniska grupper, som är kända som ursprungsfolk, är 59. Motståndet mot de kastbaserade hinduerna, vars politiska dominans grundlades i och med att Prithvi Narayan Shah erövrade Kathmandudalen 1769 och enade Nepal, är deras gemensamma identitet. Under den partilösa Panchayateran (1962-1990) befäste staten uppfattningen att Nepal är ett hinduiskt samhälle och försökte skapa en kulturellt homogen befolkning. Enligt författningen från 1990 är Nepal en multi-etnisk nation med flera språk samtidigt som det fastslås att landet är ett hinduiskt kungadöme.

Kapitel två behandlar ursprungsfolkens rörelser efter 1990. Grunden till rörelserna var att sociala organisationer dessförinnan i skymundan hade agerat för att de etniska gruppernas kultur skulle bevaras och revitaliseras. Som en följd av demokratiseringen 1990 blev de etniska grupperna nu en betydelsefull politisk kraft. Rörelserna ställde krav på en ny författning, en federation för att garantera etnisk autonomi, politisk representation för ursprungsfolken, en sekulariserad stat och ett avskaffande av monarkin. De har aktivt befrämjat sina egna språk.

Ursprungsfolkens rörelser delas in i sociala organisationer för enskilda etniska grupper, förbund av dessa

organisationer inom och mellan grupperna, yrkesorganisationer (t.ex. journalister) och politiska partier. En organisation som nämns är Nepal Federation of Indigeneous Nationalities med 54 medlemsorganisationer från olika etniska grupper. Man har agerat för att höja medvetenheten om bl.a. språkliga rättigheter och varit en påtryckningsgrupp.

Kapitel tre handlar om medlemmarna i MNO och deras verksamhet. Partiets huvudparoll är "Vi mongoler är ej hinduer." Partiledaren Gopal Gurung framställs som en bildad person som hade arbetat som lärare och journalist. Hans bok från 1985 *Hidden Facts in Nepalese Politics*, som bl.a. behandlar förtrycket av mongolerna, skulle få stor betydelse för rekryteringen av medlemmar till MNO. Han arresterades 1988 p.g.a. boken och dömdes till tre år i fängelse, men frigavs i samband med demokratirörelsen 1990. Han beslöt 1989 att bilda MNO vars verksamhet kom igång 1990. En annan viktig person inom partiet är Kiran Akten som var dess generalsekreterare under några år på 1990-talet. Dessutom fanns ett dussintal personer som kallades för ledare av folket i östra Nepal. Även om få kvinnor var ledare eller aktiver, deltog kvinnor i politiska diskussioner. MNO har fört ut sitt budskap genom personlig interaktion i samband med förflyttningar inom Nepal, bymöten och massmöten.

Kapitel fyra är en studie av en byregering ledd av MNO. Partiets ideologi att skapa etnisk jämlikhet genom att radikalt omvandla statens roll var svår att förena

med dess roll för att bevara statens närvaro i byn när MNO deltog i byråden. Representationen i byråden hjälpte inte MNO att strukturellt förändra den starkt centraliserade staten utan för att få till stånd en sådan förändring hade partiet behövt sitta i parlamentet. Ändå innebar deltagandet i byråden att partiets aktivister och ledare kunde säga att MNO-representanter var dugliga ledare som borde delta mera inom den nationella politiken. I det under 1990-talet öppnare politiska klimatet kunde MNO fritt agera för att befrämja etniska rättigheter och värva medlemmar.

Kapitel fem belyser kulturens roll för MNO. Genom att tillverka egna kalendrar, omtolka Tihar (ljusets festival) som en högtid för ursprungsfolken och framföra sånger försökte MNO förändra den dominerande uppfattningen om Nepal som nation. Partiet ville argumentera för att den nationella identiteten skulle omfatta pluralism och reflektera ursprungsfolkens identiteter. Syftet med att transformera kulturen var inte att bevara kulturen och identiteten för en etnisk grupp utan att förändra människors identiteter så att de skulle engagera sig för ursprungsfolkens rättigheter, men att förena skilda etniska grupper var ej enkelt.

Temat i kapitel sex är religiös och politisk transformation för att komma bort från hinduismens dominans. I skrifter om hur byn Gurung övergick till buddismen framkommer att människor sammanlänkar demokrati med religiös frihet. Hinduismen beskrivs som en främmande religion som hade påtvingats dem. Därmed sam-

manlänkas religionen med de auktoritära inslagen under Panchayat-eran. För MNO var anammandet av buddismen ett sätt för ursprungsfolken att skaffa sig politisk makt. Även om partiet bojkottade den hinduiska högtiden Dasain (familjefest före skörden), kunde det ej befrämja en enda religion.

I slutsatserna berörs de etniskt baserade partiernas roll i valet till en konstituerande församling 2008 och MNO:s framtid. Nio av de elva partierna erhöll mandat (sammanlagt 47 av 601). Maoisternas framgångar i östra Nepal i början av 2000-talet bidrog till att MNO, som saknade en maktbas i andra landsdelar, kraftigt försvagades. Eftersom flera av de krav MNO hade ställt genomfördes efter protesterna 2006, har partiet därefter agerat för att avlägsna hinduiska symboler inom staten och byta ut Nepals flagga som symboliserar hinduisk dominans.

Sammanfattningsvis ger boken, som är baserad på flera år av fältstudier, en mycket god bild av etnicitet i Nepals politik och är därför ett betydelsefullt tillskott till litteraturen om landets demokratisering. Indexet ökar läsvänligheten, men en betydligt noggrannare redovisning av det omfattande källmaterialet (elvasidig bibliografi) hade varit önskvärd.

Gabriel Jonsson

Fotnot: Recensionen har tidigare publicerats i *NepalNytt*, nr. 1, 2011.